

CENTRALISACE NEBO DECENTRALISACE VE VELENÍ TÝLU?

Plukovník Jaroslav Šolc

Soudobý boj je charakterisován nejen používáním různorodé a složité nejmodernější techniky a velikou spotřebou materiálních prostředků, ale především také značnými jejich ztrátami a ztrátami osob, způsobených zbraněmi hromadného ničení.

To ve spojení s požadavkem udržet vysoké tempo operace, vést ji nepřetržitě do veliké hloubky ve složitých a rychle se měnících taktických a operačních situacích vyžaduje, aby vojska byla soustavně a nepřetržitě zásobována, aby jejich technice bylo poskytnuto včas a rychle nezbytné technické zabezpečení a jim samým aby se dostalo potřebného zdravotnického zabezpečení. Toho je třeba zvláště tehdy, jsou-li vojska zasažena účinnými zbraněmi hromadného ničení.

Řešit tyto tři základní úkoly, t. j. materiální, zdravotnické a technické zabezpečení, je povinností vševojskového velitele.

Obsahová náplň těchto jednotlivých základních úkolů je, a to s hlediska odbornosti, ovšem značně rozsáhlá. Proto nelze požadovat, aby vševojskový velitel byl »odborníkem« v otázkách technického zabezpečení, v otázkách zdravotnického zabezpečení a v otázkách zásobování vojsk všemi materiálními prostředky. To konečně není od něho požadováno ani v otázkách použití dělostřelectva a ostatních druhů vojsk a jejich techniky. K tomu účelu má k ruce rovněž příslušné odborníky, t. j. velitele (náčelníky) druhů vojsk. K tomu má konečně náčelníka štábu a štáb, kteří musí být schopni potřebné podklady všech druhů zpracovat a přímo jako návrhy řešení k dané situaci veliteli předložit.

Závěrem z toho však vyplývá, že vševojskový velitel (ale i náčelník štábu) musí mít schopnosti:

- hlavní zásady bojového použití druhů vojsk a jejich materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení teoreticky zvládnout,
- tyto zásady plně se zřetelem na daný bojový (operační) úkol správně aplikovat,
- správnými otázkami a pokyny si od příslušných velitelů (náčelníků) druhů vojsk a služeb i týlu reálné návrhy na účelné využití příslušných prostředků v boji vyžádat a o způsobu jejich použití pak rozhodnout.

Tato skutečnost tedy ukazuje, že má-li zvládnout celou tuto širokou problematiku vševojskový velitel i náčelník štábu, nebude obtížnějším problémem pro jiného funkcionáře — »zástupce velitele pro týl« — zvládnout v potřebném rozsahu kromě otázek organizace týlu, materiálního a zdravotnického zabezpečení, které již spadají do pravomoci náčelníka týlu, i otázky technického zabezpečení.

Tolik by bylo třeba říci k možným námitkám, že by se stěží našel člověk, který by zvládl jako řídicí a odpovědný orgán kromě otázek organizace materiálního a zdravotnického zabezpečení zároveň i otázky technického zabezpečení.

- Vševojskový velitel podle současné organisace má
- v otázkách technického zabezpečení svého zástupce pro technické věci. Na stupni útvar až svazek je tento zástupce společný pro otázky tankové i automobilní a traktorové techniky. Na stupni vševojskové armády jsou již orgány dva: náčelník automobilní a traktorové služby a náčelník (pomocník) pro tankovou výzbroj. Oba podléhají přímo veliteli armády;
 - v otázkách celkové organisace týlu, materiálního zabezpečení a zdravotnického zabezpečení náčelníka týlu. Na stupni útvar má však opět dva orgány, které mu podléhají přímo. Jsou to zástupce pro zásobování a starší lékař.

To znamená, že si vševojskový velitel musí návrhy na způsob technického, zdravotnického a materiálního zabezpečení vojsk dát prakticky osvětlovat vždy: na stupni útvaru třemi, na stupni svazku dvěma, na stupni armády opět třemi orgány (viz přílohu 1).

Tato skutečnost podle mého soudu v žádném případě není v souladu s požadavky soudobého velení, kdy vše je třeba organisovat s cílem šetřit čas veliteli a tím nakonec získat čas pro vojska a podřízené štáby. Čím více orgánů velitel musí jednotlivě vyslechnout, tím více času ztratí, ale tím častěji bude i jeho práce s přípravou a vydáním bojového rozkazu (nařízení) obtížnější.

Nutno počítat, že vševojskový velitel bude mít vždy málo času, aby se dal informovat o hlavních otázkách celkové organisace týlu, materiálního, zdravotnického a technického zabezpečení dvěma až třemi orgány. Jemu bude bezesporu lépe vyhovovat, osvětlí-li mu soubor všech těchto otázek s příslušnými návrhy jen jeden orgán. V případech, kdy bude mít velitel dost času, anebo kdy ve zvláštních případech bude potřebovat osvětlit některé otázky s čistě odborného hlediska do větší hloubky, může si ovšem příslušné odborné náčelníky zavolat a je vyslechnout.

Současná decentralisace v otázkách materiálního, zdravotnického a technického zabezpečení — mimo jiné, jak ukáží dále, nedůsledně provedená — musí se v soudobém boji nezbytně projevit nepříznivě v přímém řízení a uskutečňování těchto druhů zabezpečení bojové činnosti, jejichž hodnota závisí na stupni součinnosti v tomto směru prováděné příslušnými odpovědnými orgány a řízené náčelníkem štábu.

Stačí jen poukázat na to, že na př. technické zabezpečení tanků a obrněných transportérů není jen otázkou jejich dobrého technického stavu, ale především také zásobování pohonnými hmotami a mazadly, náhradními součástkami, desaktivacním materiálem a ovšem i municí. S tím souvisí i včasné a vhodné rozmístování a přemístování vyprošťovacích a dílenských prostředků za vojsky v týlovém prostoru, organisace týlového průzkumu vhodných míst a prostředků pro jejich rozmístění, organisace ochrany a obrany těchto prostředků a p. Na místě ne posledním pak s tím souvisí i otázka zdravotnického zabezpečení osádek tanků, účelné rozmístování zdravotnických prostředků v prostorech, kde se očekávají značné ztráty bojové techniky a p.

Z toho vyplývá, že se při současné decentralisaci těchto otázek na technickém zabezpečení tanků nutně podílejí: náčelník (pomocník) pro tankovou výzbroj (u svazků a u útvarů zástupce velitele pro technické věci), ná-

čelník týlu (jemu podléhá náčelník zásobování PHM) a náčelník dělostřeleckého vyzbrojování.

Zatím co tedy náčelník (pomocník) pro tankovou výzbroj (zástupce velitele pro technické věci) přímo a sám odpovídá za technické provedení oprav (za jejich rychlé, odborné a hodnotné provedení), při všech ostatních otázkách musí se bezpodmínečně a neustále obracet na náčelníka týlu, který vcelku organizuje týlový prostor, přísuny (munice, PHM, proviantu, desaktivacího materiálu, ale i náhradních součástí a dílů), odsuny (především zdravotnické, ale i poškozené techniky), organizuje odsunové cesty (pořádkovou službu na nich), hospodárné využití dopravních prostředků, ochranu a obranu týlu jako celku a p.

Pokud jde o zabezpečení tanků municí, tato otázka je složitější o to, že se na ní musí nutně podílet ještě další orgán, a to náčelník dělostřeleckého vyzbrojování, který podléhá veliteli dělostřelectva.

Jdeme-li při rozboru této otázky ještě dále, vidíme, že na př. samohybná děla dnes jsou prakticky materiálem služby dělostřeleckého vyzbrojování. Prostředky na jejich opravy jsou však i nadále v rukou orgánů technického zabezpečení. Za přísun pohonných hmot a mazadel, jakož i munice těmto orgánům odpovídá náčelník týlu podle požadavku velitele dělostřelectva.

Obdobná a složitá situace je však i v otázce zabezpečení automobilní a traktorové techniky. Zatím co u útvarů a svazků jsou tyto otázky řízeny jedním orgánem, t. j. zástupcem velitele pro technické věci, u armády jsou řízeny již dvěma orgány přímo podřízenými veliteli (viz přílohu 1).

Uvedené některé nevýhody současné decentralisace se však ještě zřetelněji projeví v situacích, kdy nepřítel použije zbraní hromadného ničení (především atomových a vodíkových) a způsobí náhle našim vojskům vysoké ztráty osob, bojové techniky a materiálních prostředků. V takových situacích bude třeba rychlého a energického rozhodnutí velitele s cílem zasadit všechny nutné prostředky k odstranění následků najednou a tak, aby se vzájemně doplňovaly. Nelze pochybovat o tom, že tu bude dosaženo daleko účinnějšího a rychlejšího zásahu tehdy, budou-li všechny tyto prostředky ovládnuty jedním odpovědným řídicím orgánem. Čím většímu počtu orgánů bude musit vševojskový velitel vydávat pokyny, čím více bude orgánů, mezi nimiž bude musit náčelník štábu koordinovat k těmto úkolům součinnost, čím více odpovědných orgánů, kteří se budou musit se sebou dohadovat a klást si teprve vzájemné požadavky, tím hůře pro postižená vojska a pro další jejich bojovou činnost.

Soudím, že centralisace navržená v příloze 2 naprosto nezmenšuje ani nezabavuje odpovědnosti orgány podřízené této jediné osobě, »zástupci velitele pro týl« — za provedení všech opatření po jejich odborné stránce s vysokou iniciativou, rychle a odpovědně.

O otázce vyššího stupně centralisace ve velení týlu bylo také diskutováno na poslední vědecké konferenci ve Vojenské akademii Klementa Gottwalda, vyznamenané Řádem republiky. Byly hlasy pro i proti. Výrazněji byla obhajována centralisace. Některé hlasy uváděly, že by bylo velmi obtížné takovou rozsáhlou materii svěřit jedné osobě a že by to jediná osoba nezvládla. Toto stanovisko při hlubším uvážení problému, jak uvádím již vpředu, není zcela reálné a vyplývá podle mého mínění především z určitých zkušeností z mírové služby. Ty však jsou — i když je nelze zcela pře-

hlížet — s hlediska bojové přípravy vojsk pro vedení soudobého boje až druhořadé a nemohou mít při konečném řešení tohoto problému rozhodující úlohu.

Jiné hlasy opět uváděly, že je naopak nutné uvažovat o větší decentralisaci v otázkách materiálního, zdravotnického a technického zabezpečení, než je tomu dosud.

K tomu chci připomenout toto:

Současný stupeň decentralisace naprosto nevyhovuje, a to z důvodů již uvedených. Zdržuje velitele, zatěžuje náčelníka štábu a štáb povinností organisovat součinnost a značně nutnou součinnost komplikuje. Úplnou decentralisací by se do jisté míry odstranila nebo uvolnila součinnost. Vyžadovalo by to však provést řadu změn v celé organisaci týlu, a to tak, aby jednotliví náčelníci, t. j. nejen náčelník týlu, zástupce velitele pro technické věci, ale i náčelník dělostřeleckého vyzbrojování, po případě další (dokonce i náčelník zdravotnické služby) měli všechny potřebné prostředky jim přímo podřízeny. Tedy zástupci velitele pro technické věci by musel být podřízen náčelník zásobování PHM, zásoby PHM a potřebné dopravní prostředky a musel by nakonec mít možnost zabezpečovat si sám i přísun munice tankům a p. Obdobně by museli mít vlastní dopravní prostředky náčelník dělostřeleckého vyzbrojování na přísun munice a odsuny vystřelených nábojnic a prázdných truhlíků a ostatní náčelníci druhů na přísun svých materiálních prostředků a potřebné techniky. To na první pohled není neproveditelné. Znamenalo by to však nevhodné rozptylování dopravních prostředků, způsobilo by to značné potíže a dokonce chaos při organisování a provádění přísunů (odsunů), při organisaci pořádkové služby na přísunových cestách, při organisaci týlového průzkumu, při účelném využití týlového prostoru k rozmístění týlových útvarů a zařízení, při organisaci jeho ochrany a obrany a mnoho dalších obtíží.

Nejtěživěji by se to pak projevilo v případech, kdyby se nepříteli podařilo napadnout naše vojska účinně zbraněmi hromadného ničení, a to především zbraněmi atomovými (vodíkovými). Tu by pak musel štáb převzít řízení veškerých opatření spojených s odstraněním následků takových úderů sám a k tomu účelu pak sladovat činnost jednotlivých služeb. Jaké zatížení by to bylo pro štáb, který bude nucen v takových případech řešit jiná a stejně naléhavá opatření k zabezpečení další bojové činnosti vojsk, je jistě možné si alespoň vcelku představit.

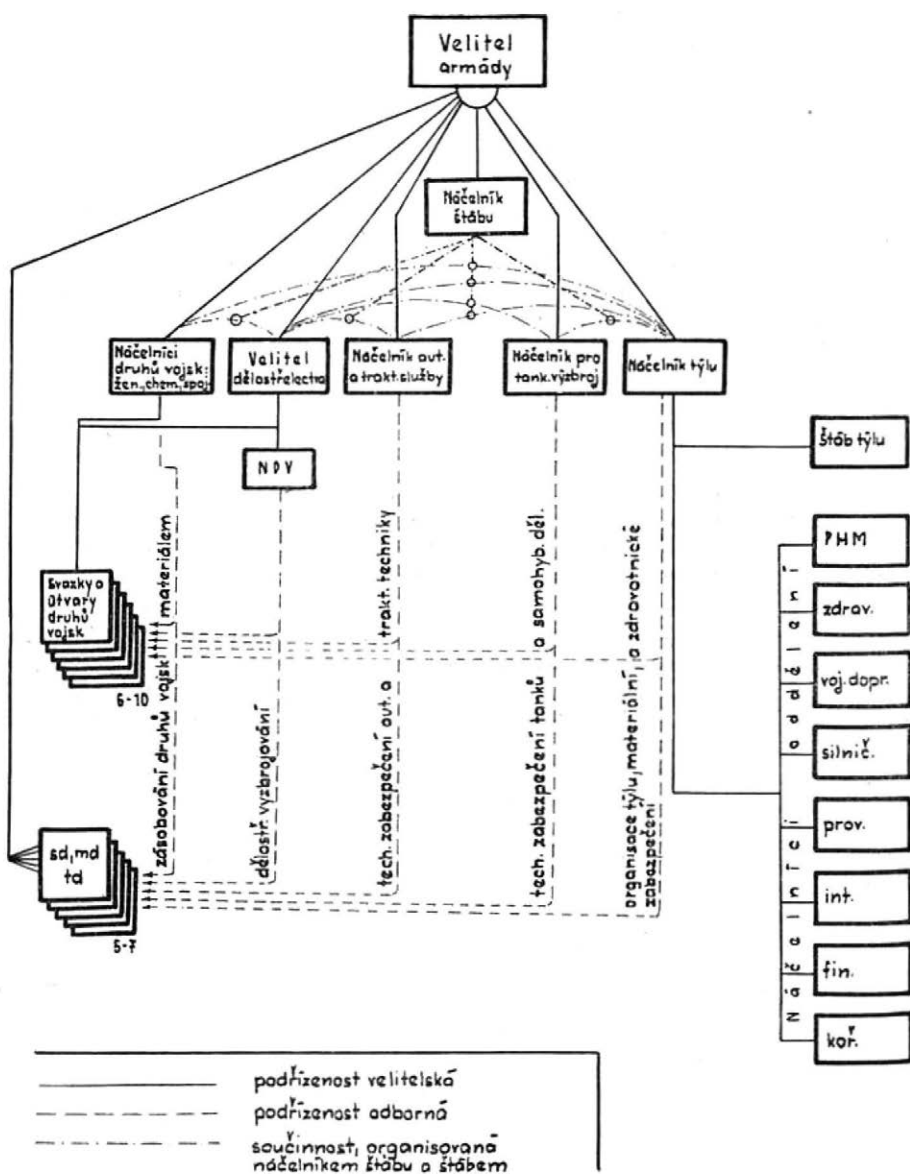
*

Při studiu otázek součinnosti v organisaci týlu, v materiálním, zdravotnickém a technickém zabezpečení soudobého boje (operace) dospívám čím dál více k přesvědčení, že jednou z podmínek úspěšného velení týlu v soudobém boji je tedy vyšší stupeň centralisace, než tomu je dosud, a nikoli naopak.

Prvním takovým stupněm je sloučení všech otázek organisace týlu, materiálního, zdravotnického zabezpečení, které dosud řešil náčelník týlu — a otázek technického zabezpečení, které dosud řešily orgány technického zabezpečení v rukou »zástupce velitele pro týl«.

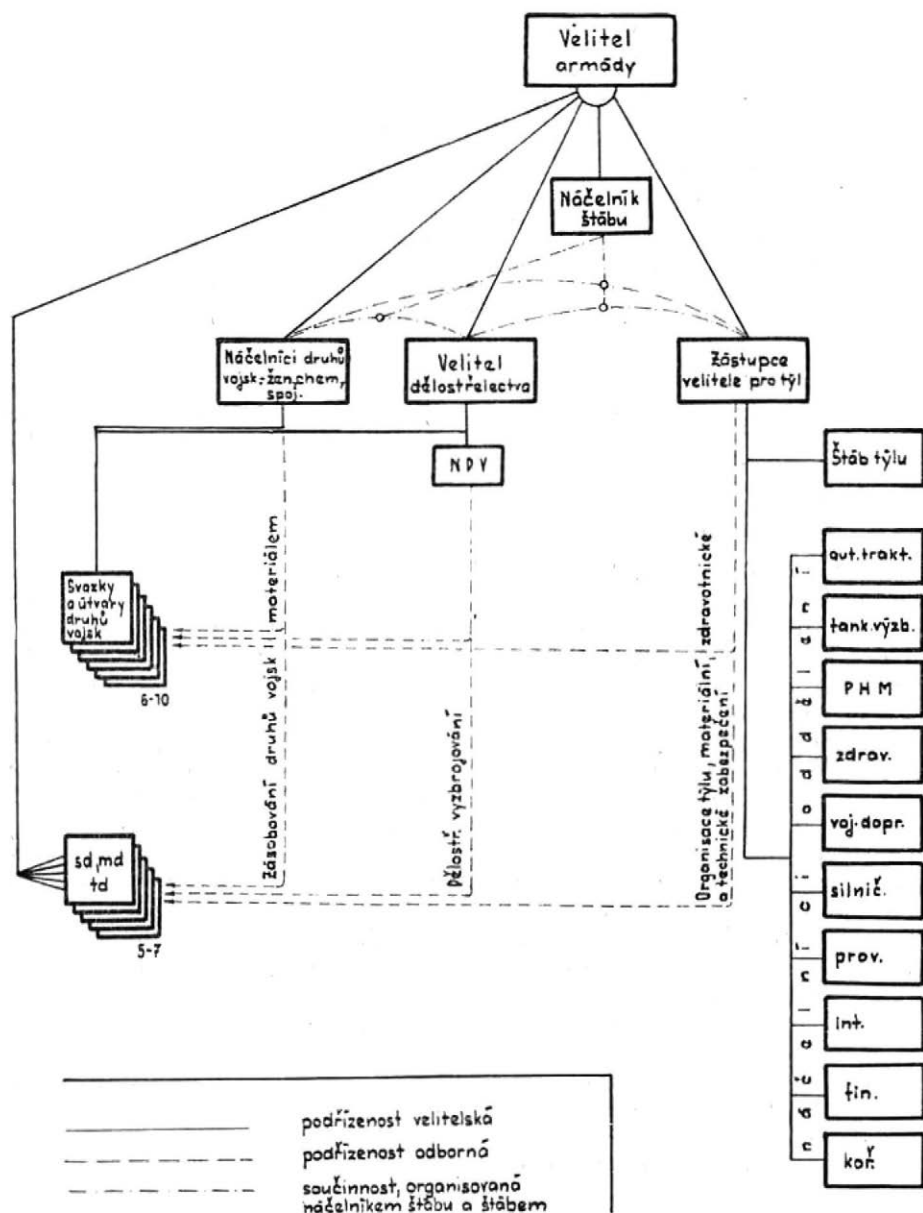
ZÁKLADNÍ SCHEMA VELENÍ TÝLU NA STUPNI VŠEVOJSKOVÉ ARMÁDY

Současný stav

ZÁKLADNÍ SCHÉMA VELENÍ TÝLU NA STUPNI VŠEVOJSKOVÉ ARMÁDY

Navrhované řešení

Další stupeň centralisace je třeba vidět v podřízení též ostatních druhů zásobování, t. j. především druhů vojsk jen jednomu orgánu, zástupci velitele.

V tomto případě by bylo třeba všechny druhy služeb rozdělit do několika základních skupin s přihlédnutím ke společným charakteristickým znakům jejich činnosti. Jako možné řešení se tu jeví rozdělení na čtyři skupiny služeb, a to:

1. skupina — zásobovací se službami zásobování
 - dělostřeleckým materiálem,
 - tankovým a automobilním materiálem,
 - technickým materiálem (spojovacím, ženíjním a chemickým),
 - pohonnými hmotami a mazadly,
 - proviantním materiálem,
 - intendantním materiálem,
 - zdravotnickým (a veterinárním) materiálem,
 - politickoosvětovým materiálem,
 - finančním,
 - mapami,
 - vodou atp.;

2. skupina — technická, která by obsahovala potřebná dílenská a vyprošťovací zařízení k obsluze jednotlivých druhů bojové a dopravní techniky;

3. skupina — zdravotnická (a veterinární);

4. skupina — dopravní.

Veliký klad této organizace je třeba vidět zejména v tom, že by se usnadnila práce nejenom přímo vševojskovému veliteli, ale i velitelům (náčelníkům) druhů vojsk. Těm by sice zcela neodpadla odpovědnost za materiální zabezpečení jejich druhů vojsk, ale podstatně by se zmenšila ve srovnání s dosavadním jejím rozsahem. Převážnou měrou by záležela ve včas předkládaných požadavcích na materiální jejich zabezpečení (na př. dokdy provést přísuny, odsuny, stanovení norem spotřeby a p.). Tak by se tito velitelé (náčelníci) mohli věnovat daleko soustředěněji svým bojovým úkolům, než tomu je dosud, a zmenšil by se konečně početně i jejich štáb, který na př. i při dnešní organizaci na stupni armády a frontu stejně je rozdělen do dvou skupin. Z nich jedna (materiální) je zpravidla jen na týlovém velitelském stanovišti, druhá, velitelská, je na velitelském stanovišti.

V čele těchto všech skupin by byl »zástupce velitele pro týl« anebo lépe »pro týlové zabezpečení« (t. j. materiální, zdravotnické a technické zabezpečení), jež ovšem nelze srovnávat s dosavadní funkcí náčelníka týlu, jak ji dosud stanoví naše bojové řády a předpisy.

Je nutné, aby to byla rovněž osobnost s velikým taktickým nebo (podle stupně svého zařazení) operačním rozhledem a vzděláním a s potřebným stupněm odborných týlových a technických znalostí. U útvarů a svazků druhů vojsk by pro tuto funkci byli vybíráni a školeni příslušníci příslušného druhu vojska.

Při hlubším rozboru této otázky se ukazuje ještě mnoho dalších výhod této organizace. Naznačím jen některé.

Tak jedna z dalších výhod je v tom, že by na př. prostředky technického zabezpečení mohly být lépe a účelněji organisovány, aby se dosáhlo jejich větší efektivity, než tomu je dosud. Dosud jsou organisovány výhradně se zřetelem na potřeby jednotlivých druhů vojsk, je třeba více osob k jejich řízení i k vlastní odborné činnosti, zdvojují se nebo ztrojnásobují se často některá zařízení stejného druhu (na př. u dílen pro opravy tanků, aut a u dělostřeleckých dílen různé stroje, jako soustruhy, vrtačky a p.; různé typy nabíjecích stanic pro akumulátory tanků, aut a zdrojů pro spojovací a chemické vojsko atd.).

Na druhé straně dosavadní systém nedovoluje v mnoha případech poskytnout potřebnou technickou pomoc technice, které je u útvaru (svazku) poměrně malý počet a pro niž není proto možné dílenské prostředky organisace přidělit. A výsledkem je, že taková technika je odkazována do opravy až do armádních dílen (na př. ženíjní speciální stroje), což je jistě nejen zdlouhavý, ale i nevhodný způsob.

Jsou však dosud nevyřešeny nebo jsou jen zčásti vyřešeny i různé jiné otázky, které svou povahou spadají do pravomoci několika samostatných velitelů (náčelníků), jako na př. otázka zásobování vodou, ale i úklid bojiště, využití válečné kořisti a p. Taková složitost je v soudobém boji jen a jen na škodu rychlému vyřešení daných problémů.

Zlepšily by se podstatně i podmínky řízení činnosti všech týlových útvarů a zařízení, kterou dnes řídí a jimž velí vždy nejméně dva velitelé (náčelníci): s hlediska odborné činnosti příslušný velitel (náčelník) druhů vojsk (služeb), s hlediska ochrany a obrany, pořádkové služby, přemísťování a rozmísťování náčelník týlu. Na některých otázkách se pak podílejí oba současně.

Cílem tohoto článku nebylo tuto otázku s konečnou platností vyřešit, nýbrž jen přispět určitými myšlenkami k jejímu hlubšímu zkoumání, teoretickému rozboru a konečně i k případnému jejímu praktickému prověření. Je to otázka aktuální a s hlediska velení týlu je třeba, aby se stala předmětem široké diskuse vševojskových velitelů, velitelů (náčelníků) druhů vojsk a příslušných orgánů týlu a služeb.